

1932: canvi de pas al valencianisme

ENRIC ORTS

Director d'edició d'*El Punt PV*

L'APROVACIÓ DE LES NORMES DE CASTELLÓ, ara fa 75 anys, va obrir el camí a la definitiva modernització de la llengua, amb l'adopció d'una normativa acceptada per tots els usuaris, que adaptava la reforma fabriana a les necessitats del País Valencià.

Comparada amb la pompa institucional que va acompanyar la constitució de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua i la repercussió mediàtica que va generar el pacte que la féu possible, la signatura de les Normes de Castelló, fruit d'un altre pacte, pot paréixer un episodi menor. No existeix ni tan sols una fotografia de l'acte que el 21 de desembre de 1932 va tindre lloc a la Societat Castellonenca de Cultura i que va propiciar la codificació definitiva del valencià i l'inici del seu procés de modernització.

Ho recorda Vicent Pitarch, el gran especialista en aquest fragment de la nostra història, en un dels seus llibres. «Sens dubte l'acte degué desenvolupar-se al marge de qualsevol toc de solemnitat i protocol; més aviat estaria ben marcat per la profunda modèstia que és pròpia dels fets transcendents».

El document –a penes cinc pàgines mecanografiades publicades posteriorment per l'editorial L'Estel en el *Vocabulari ortogràfic valencià* (1933), de Carles Salvador– va representar la culminació d'un procés iniciat dècades abans, que tenia com a propòsit posar fi a l'anarquia orto-

gràfica, pas imprescindible per a dignificar la llengua. Això no significa que fins al 1932 regnara el caos absolut entre els escassos –però entusiastes– usuaris del valencià.

Els valencianistes més conscienciats, els promotors últims de les Normes que tenien ben assumida la catalanitat de l'idioma, van adoptar amb entusiasme les regles de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC), dictades en 1913 per Pompeu Fabra. Alguns, de manera ortodoxa.

Amb tot, sempre va planejar la necessitat d'adaptar la normativa fabriana a la realitat del País Valencià. Així, el 1930, la revista *Taula de lletres valencianes*, amb una nodrida presència de patriotes entre la seua nòmina de col·laboradors, va llançar formalment el desafiament de la codificació.

La proposta tingué el ressò esperat i, al cap de poc de temps, va assolir la meta: un acord assumit per tots –inclús per aquells que havien promogut una altra normativa en el passat, com ara el pare Fullana– que va permetre l'arrancada d'un prometedor procés de normalització, dramàticament frustrat per la Guerra Civil i el franquisme.

Les Normes, dites asèpticament pel seus autors *Bases per a la unificació de l'ortografia valenciana*, es componen de 34 regles i una breu exposició de motius.

En aquesta última, no hi ha cap referència explícita a la naturalesa de la llengua ni al seu nom. D'això no cal deduir que es negara la unitat de l'idioma. A parer de Josep Daniel Climent, autor de *Les Normes de Castelló. L'interès per la llengua dels valencians al segle XX* (que acaba de publicar l'AVL), aquest *oblit* respon a un «pacte tàcit». «Es volia aconseguir un consens. El pacte hauria resultat difícil si es parlava expressament de català. Però, compte, tampoc es parlava de valencià ni s'anomenava cap llengua.

Segurament es va tractar d'una penyora a pagar. Recordem que signaren tots, incloent-hi gent com ara Fullana,

que havien manifestat posicions secessionistes clares en algun moment», afirma.

Tot i la marginalitat que representaven els plantejaments de Fullana –el seu criteri oscil·lava sovint–, els valencianistes sentien una certa veneració pel personatge.

Fins i tot Carles Salvador, un dels més catalanistes, va arribar a proposar que se li retera un homenatge quan el religiós accedí a firmar les Normes, tot i l'explícit «caràcter provisional» amb què va considerar-les.

«Fullana era un autodidacte, anava per lliure, es movia per intuïció. La seua intervenció al I Congrés Internacional de la Llengua Catalana (1906) va ser molt fluixa i tirada per terra. És curiós, però a partir d'aquest moment comencaren les seues vel·leïtats secessionistes. Però al País Valencià continuava sent respectat perquè no hi havia més cera que la que cremava. No hi havia filòlegs, no n'hi podia haver, i no n'hi hagué fins que no va passar la guerra. Això era el desert», apunta Pitarch.

El respecte per Fullana palesa que les dissidències que suscitava la normativa fabriana i l'autoritat que els valencianistes atorgaven a l'IEC no s'assemblaven gens a les polèmiques suscitées en els anys huitanta amb motiu de la Batalla de València. Ni per intensitat, ni per virulència els dos períodes són comparables. Abans de les Normes es va produir, si de cas, alguna divergència intel·lectual, mentre que, durant la Transició, el debat lingüístic es va desenvolupar en mig de l'influx d'una sèrie d'elements polítics sense els quals resulta inexplicable. El 1932 no hi va haver una discussió tan acalorada. «El procés que va conduir a les Normes va ser encapçalat pels catalanistes, que eren els que s'ho creien –insisteix Pitarch–. És l'avantguarda del valencianisme qui pren la iniciativa, aquells que de joves van militar en Joventut Valencianista i que, més tard, es distribuïren per publicacions com *Taula* i la *República de les*

lletres. Aquesta última publicació parla ja en el seu primer número d'un sol idioma, un sol codi, una autoritat lingüística, que és l'IEC. L'horitzó era inequívoc. Quan el 1937, ja en guerra, es crea l'Institut d'Estudis Valencians, es fa a imatge i semblança de l'IEC. L'IEV acollí en la Secció Filològica una colla de catalanistes, com ara Almela i Vives, Sanchis Guarner, Bernat Artola, Carles Salvador...».

Les Normes van ser confeccionades per Lluís Revest, membre de la Societat Castellonenca de Cultura, i supervisades per Carles Salvador, que també hi féu algunes aportacions. Revest s'havia convertit en una referència després de la publicació, el 1930, del seu llibre *La llengua valenciana. Notes per al seu estudi i conreu*, on aborda assumptes propis de la normativització i també del nom i la naturalesa de la llengua, sobre els quals conclourà: «La millor solució per a les qüestions de nom és deixar-les conforme estan i cadascú done a son parlar l'apel·latiu més falaguer per als seus sentiments, sempre a condició de reconèixer sense vacil·lacions la unitat indissoluble de la llengua de València, Balears i Catalunya», recull Climent en la seua obra.

Però si decisió va ser el concurs de Revest i Salvador, no menys important va ser el suport i l'espenta de Gaetà Huguet (fill), des de Castelló, i d'Adolf Pizcueta, des de València –Alacant no va participar en aquest procés–, autèntics motors del valencianisme.

No és cap casualitat que les Normes foren sancionades a Castelló. Després del primer impuls llançat per la revista *Taula*, la capital de la Plana, i en concret la Castellonenca, va prendre el relleu. «Era l'única entitat amb un mínim de solvència intel·lectual i moral per a conduir el procés –assenyala Climent. Lo Rat Penat, ja el 1914, intenta fer unes normes, les de Fullana, que no són acceptades perquè se separen molt de Catalunya, i en 1915 el Centre de Cultura Valenciana publica la gramàtica del mateix autor. Per tant,

Lo Rat Penat i el Centre de Cultura Valenciana ja tenien les seues pròpies normes i és difícil pensar que ells posaren en marxa un procés d'aprovació d'unes altres normes. Això explica en part les maniobres d'Huguet i Pizcueta de traslladar el procés a Castelló.»

Per la seua banda, Pitarch opina que Castelló era «la capital del valencianisme sense cap mena de dubte». «Tots cregueren que la Castellonenca ho podia tirar avant perquè no hi havia dissidències i perquè la societat gaudia d'un gran prestigi. A més, l'entitat seguia de manera rigorosa la normativa de Fabra», diu el responsable de la seu de l'IEC a Castelló que, per cert, tenia previst acollir, al tancament d'aquesta edició, una reunió de la Secció Filològica de l'Institut amb motiu de l'efemèride.

La revista *Taula*, la Castellonenca...; però encara faltava un últim impuls. I aquest va vindre de la mà d'una nova publicació, *El Camí*, que a parer de Climent va ser «el veritable impulsor de l'etapa final del procés d'unificació. El setmanari, on es van ajuntar Joaquim Reig, Adolf Pizcueta, Emili Gómez, Enric Navarro Borràs, Carles Salvador o Sanchis Guarner, entre d'altres, va fer bandera de la depuració ortogràfica i ja des del primer número insistia en la necessitat d'un acord referendat per tots els usuaris.

Del pacte, se'n va fer un dilatat ressò la premsa de l'època, també els diaris, que s'editaven en castellà. Les Normes van ser àmpliament difoses després de la signatura, encara que la seua observança no superara l'estricta àmbit del valencianista que, a poc a poc, es va eixamplar, com acredita l'ascens dels partits nacionalistes en els anys posteriors.

Tot i les suspicàcies que va mostrar Pompeu Fabra a l'inici del procés, no consta que el gramàtic i lexicògraf expressara cap retret a la vista del resultat obtingut al remat. «La postura de Fabra fou impecable», afirma Climent.

El cas valencià no fou excepcional, ni a la resta d'Europa ni tampoc del domini lingüístic del català. El 1932 també va ser l'any que a les Balears, i de la mà de Moll, es van aplicar les normes de l'IEC –de manera inèdita– al *Diccionari català-valencià-balear*, una vegada mort Antoni Maria Alcover, iniciador de l'obra. Alcover, que no dubtà mai de la unitat de la llengua, no va acceptar, en canvi, la reforma fabriana. Encara més, no va ser fins al 1931 que una de les més prestigioses entitats culturals catalanes, l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, va adoptar la normativa de l'IEC, denou anys després de la seua aprovació.

El Punt, núm. 467, 16-22 de desembre de 2007, pp. 8-10.